

EG MEINI TA <

Sonne Smith,
útvarpsmaður:

Óljó elvir til strongd

Ta> argar, ertar, purrar, nervar, plágar, tennar, ó-rógvar, fjáltrar, tarnar, er til hindurs, orkymlar, forsyndar. So haldi eg ekki, at ta> vóru fleiri or> á hesum sinni fyri genere í or>abók-ini.

Hvat er ta> so, sum er so generandi, at ta> órógvar gerandisdagin? Í hesum føri eru ta> loftmi>lar, tey rópa, alto so radio og sjónvarp umframt fartelesonin.

Fartelesonin fyrst. Fyri kortum hoyrdist harmaljó> um, at bara fjór>-ihvør føroyingur hevur farteleson. Sum vant er føroy-ingurin eftirbátur. Ta> líkast ongum, at í londunum rund-an um okkum hevur anna>-hvørt menniskja ella heili 75 prosent av øllum menniskjum farteleson. Ta> skulu vit eisini hava, tí annars fylgja vit yvirhøvar ikki við í menningini. Ja, menningini! Hvat fyri menning? Er ta> menning at fara í song við einari farteleson á búkinum? Er ta> menning at sita, ganga, liggja og SMSa idiotiskar vittigheittir út um alla ver>ina; vittigheittir, sum vóru in fyri 40 árum sí>ani? Ella blondinuvittigheittir. Fúlur vittigheittir, i> eru so fjáktar, at tær eru ikki ein gang stuttligar? Hvussu kann ta> bera til, at ta> er so umrá>andi, at vit í øllum lívsins viðurskiftum partú skulu senda SMS-bo> í øll herashorn til svartasta onga nyttu?

Sjálvandi ber væl til at siga, at ta> rakar ikki meg. Eg kann bara lástast ikki at siggja ella hoyra hetta undurfulla tóli>. Ta> er ikki mitt. Men ta> er bara ta>, at ta> órógvar í kirkju, samkomuhúsi, biografí, til jar>arfer>, í leikhúsi, í handli, fyri ikki at siga í skúla, hóast eg ikki gangi í skúla í løtuni. Kortini ikki í vatni.

Tíbetur eru bara nakrar heilt fáar fartelesonir so frægt vatntættar, at tú fært fri> fyri teimum, tá i> tú svimur. Víst er farteleson eisini gó> at hava. Hon er so framkomin, at tú kann tosa við fleiri í senn, tó at ta> er ólúksálga ringt at skilja, hvat endamáli> er við hesi ógilugu tráan eftir at gera vart við seg. Jú, jú, eg veit væl, at fartelesonin er hent. Hon er so hent vor>in, at um ikki so langa tí> er næstan einki fastsamband til

longur. Snilt, snilt. Og hvør veit. Kanska ver>a vit so troytt av hesum tvælinum, at fartelesonin ver>ur beinlei>is nyttug.

Fjarskiftissambandi> hevur Gud hjálpi tú mær eisini lagt hald á musikkin. Ring til ein stovn, ta> veri seg privatan ella almennan. Bi>a við, ljó>ar sera fólkalígt í hinum endanum. Ekk-ó> av hesum kurteisi er valla horvi>, fyrr enn tú hoyrir eina strofu úr Für Elise hjá Beethoven, Jesus bleibet meine Freude hjá Bach ... og fyri at venda aftur til Beethoven eina strofu úr The Fifth ... hjálpi! Einki symfoniorkestur, eingin komponistur, eingin dirigentur við vir>ing fyri sær sjálvum vil finna seg í, at hesin musikkur skal sjoflast til sum pausuterapi í einari telefon. Tí er ta> uppافتur verri, at ta> er blivi> til ... dósaklassískt. So til radio og sjónvarp. Nær sleppa vit føroyingar av við hetta óljó>in, sum ta> má vera, tá i> øll skulu rópa í holi> á hvørjum ø>rum fyri at hoyra hvønn annan í bussinum, skipinum hjá Strandfer>sluni, á summum matstovum, í handlinum, í bilinum (hjá ø>rum). Ber ta> ikki til at slökkja! Er ta> ikki radio, sum ljó>dálkar, so er ta> sjónvarpi>, sum bæ>i ljó>- og myndadálkar.

Alt hetta, tí vit skulu fylgja við>. Vera orientera>. Vita naka>. Sannleikin er tann, at mannaheilin er rætt og slætt ikki førur fyri at skilja frá, hvat ta> er fyri vitan, vit tráa eftir. Ta> gongur alt so skjótt fyri seg, at heilin fær ikki skrásett naka> sum helst.

Tí standa vit eftir við ongum uttan einari stórarí telefonrokning og skulu syrgja fyri at rinda lurtara- og hyggjaragjald.

Umberi> hetta knarri>. Men álvarat>. Nú er tí> uppá, at vit skilja millum vælfer> og vælstand. Mær vitandi er ikki eitt menniskja vor>in> lukkuligari eftir at hava roynt at skráseta øll impulsi>, sum hamra inn í høvdi> á okkum allan dagin og ekkóa um náttina.

Jú, øll hesi tólini kundu veri> vælslagna>, men tey ver>a ikki vælslagna> at eiga, so leingi tey ver>a so misbrúkt, sum tey eru.

»Einglar alheimsins« hevur longu fingi> onkra hei>ursløn. Og hann er júst nú innstilla>ur til fleiri, heilar seks Edduhei>urslønir í Íslandi. Og kanska ver>a »Einglarnir« íslenska ikasti> næstu fer>, Oscar ver>ur latin.

Frí>rik Tór Frí>riks son er millum teirra, sum eru uttan um tðska filmslistarmannin, Wim Wenders - lærisveinur hjá honum.

»Einglar alheimsins« er dðrasti filmur, sum er gjørdur í Íslandi. Ta> haldi eg, at eg las onkra sta>ni. Og hvat so?

Ta> er misskilt, at meira, ein filmur kostar at gera, betri er hann. Einki

Einglar og pengar

Hogni Djurhuus

Subjektivt huglei>ing um filmslist og a>rar filmar, nú nðtt filmsfelag er byrja >

Nor>urlandahúsi> er fari> at sðna nor>urlandskar filmar, ein um mána>in. Fyrsti filmurin var íslendskur, »Einglar alheimsins« eftir Frí>rík Tór Frí>riks son.

Ein filmur, sum minnir um »Geyksrei>ri>« hjá Milos Foreman. Filmurin, sum øllum dæmdi so væl og, sum øll kapp>ust um at rósa, bæ>i ummælara og hyggjarar. Ikki uppiborin hei>ur, haldi eg.

»Einglar alheimsins« hevur longu fingi> onkra hei>ursløn. Og hann er júst nú innstilla>ur til fleiri, heilar seks Edduhei>urslønir í Íslandi. Og kanska ver>a »Einglarnir« íslenska ikasti> næstu fer>, Oscar ver>ur latin.

Frí>rik Tór Frí>riks son er millum teirra, sum eru uttan um tðska filmslistarmannin, Wim Wenders - lærisveinur hjá honum.

»Einglar alheimsins« er dðrasti filmur, sum er gjørdur í Íslandi. Ta> haldi eg, at eg las onkra sta>ni. Og hvat so?

Ta> er misskilt, at meira, ein filmur kostar at gera, betri er hann. Einki

samband er millum kostna> og dygd. Kortini ver>ur kostna>urin brúktur sum reklama fyri filmar, sum kosta nógv at gera. Og við>vørt eisini fyri filmar, sum kosta líti> at gera.

Kjarnin í einum gó>um filmi er ein gó> søga. Einki anna>. Er søgan í filminum ikki gó>, er filmurin einki verður, sama hvussu nógv, hann kosta>í at gera. Sama, um hann ver>ur balla>ur í skreyt og tøknilig gðandakynstur og special effects fyri milliónir, tiggjutals milliónir ella hundr>atals milliónir, nyttar filmurin einki, er søgan ikki gó>.

»Blair Witch« – tann fyrsti – »The Blair Witch Project« prógvar pástandin. Hann kosta>í 200.000 kr at gera. Og hann er ein meistarlígur filmur. Ta> fekk eg sta>fest, nú eg sá hann aftur á TV1000 tðskvøldi>.

Hoyrdi ongantí> pengar nevndar í sambandi við filmarnar hjá Fassbinder, hjá Rocha. Hoyri ongantí> nevnt, hvussu nógv filmarnir kosta hjá Karism->auki, hjá Jarmush, ella hjá ø>rum filmslistarmonnum við stórum F.

Okkurt um helvtin av øllum tí, sum ver>ur sagt, hvørja fer> Katrin Ottarsdóttir skal gera ein film, er um pengar.

»Sat eg inni á Kleppi, gettu, hva> eg sá?«, sang Bubbi Mortens fyrst í fðrsunum aftur við tungu tónunum hjá bólkí sínum Egó.

»Einglar alheimsins« lðsir væl lívi> á Kleppi, gamla sinnissjúkrahúsi>num í Reykjavík. Men

annars er filmurin ikki strekur. Foreldrini og systkini hjá sálarsjúka manninum eru illa lðst. Vinfólkiní eisini. Banal symbol, hesturin, sum fellur á sandinum. Dúgvan, sum flðgur úr barnaheiminum, tá Páll doyri>. Og tá Páll gongur turrsköddur út í Tjörnina í Reykjavík. Ein Jesus-ímynd, ella hvat? So fara teir, vinmenninir á Kleppi, út at eta og drekka fint á Hotel Søgu. Uttan pengar.

Smartness, ov nógv smartness. Ov nógv, sum minnir ov nógv um »Geyksrei>ri>«. Stuttligt og snilt, gamaní, men grunt. Gó>ar senur eru eisini í »Einglum alheimsins«. Tann besta, tá unga kvinnan kemur á Klepp við barninum, hon júst hev>í átt. Men hon fær ikki samband við mannin, við pápan. Hann er horvin eina løtu í sínum svarta sálardðpi. Og her>indini hjá sjúka manninum eru ógvísligar senur.

Hittinor>arir eru teir á Kleppi. Aftursvarini, replikkirnir, eru hvöss.

Og sum altí> í íslendskum filfum, panorama-myndir av landslagi ella bðum, ella bá>um. Fær íslendski filmsidna>urin

pengar undir bor>inum frá íslendsku fer>avinnuni? Spyri> eg hvørja fer> innantanna, tá eg siggi ein íslendskan film. Og saman>umtiki>: eri eg tann einstí, sum havi hoyrt handan spurningin, »hvør er normalur, og hvør er ónormalur?« minst tvær fer>ir ov ofta?

Millum skræpu og list.

Filmarnir, sum Nor>urlandahúsi> fer at vísa í vetur, eru ikki teir bestu, filmslistarlíga. Teir filmarnir ver>a ikki gjørdir í Nor>urlondum. Okkurt undantak er. Men ta> er ikki á hesari skránni hjá »Klippi>.

Filmarnir í filmsfelagnum hjá Nor>urlandahúsinum eru eina sta>ni millum amerikonsku skræpuna í Havnar Bio og teir allar bestu filmarnar. Teir, sum tú ikki gloymir. Teir, sum tú vilt siggja aftur og aftur, tí teir ríka teg. Flyta okkurt innan í tær. Fáa teg at fegnast um, at fólk eru, sum duga so væl.

Kieslowski gavst at gera filmar, setti seg á ein stól at roykja og doy>í, í bestu árum. Hasin dummi hundurin!

Verulíga gó>ar filmar sært tú ikki í Føroyum. Tí eingin sðnir teir.

Ein í Havnar Bio seg>í í Útvarpinum einafer>, at hesir filmarnir eru ov »smalir« fyri føroyskt publikum .

Tann størsta filmslistin er ov »smól« fyri føroyingar. Kanska. Ella er føroyskt publikum ov »smalt« fyri verulíga filmslist? Kanska.

Næsti filmurin í »Klippi>, nðggja filmsfelag Nor>urlandahúsis, ver>ur mánakvøldi>. Hann er norskur og eitur »Stjørnurnar«. Eg veit einki um hann. Men eg gle>í meg.

Og eitt afturat, kanska eiga vit at endurstovna »Filmsfelagi>«...

Johan í Kollafir>i® tosar tðskt

Sjálvt Grindavísan hjá C. Pløyen, amtmanni, var> kvø>in á tðskum, tá sjónvarpsrásin N3 farna sunnukvøld sendi fyrsta føroyska spælfilmín Bye Bye Bluebird við tðskari talusynkronisering

in, Katrin Ottarsdóttir, sjálv kall->ði sín fyrsta rættilíga spælfilm gjørdist solei>is eisini fyrsti og higartil einasti rættilígi spælfilmurin í føroyskari filmsøgu.

Filmurin fekk nógv umrø>u í Føroyum frá fyrsta upptøkudegi, og í Danmark vakti ta> heldur løgna konsepti> um ein road-movie í Føroyum stóran áhuga millum danskar fjølmi>lar, tá filmurin var> frumsðndur í Nor>urlandahúsinum fyri hálv->um>rum ári sí>an.

Og nú, longu á>renn eg hev>í fingi> upp í lag at leiga filmin í Blockbuster so eg aftur kundi mæta hesi litríku frásøgn úr Føroyum, kom Bye Bye Bluebird av sær sjálvum fram á teir 21 tummarnar i> fylla mest í kollegiekamarinum.

Hetta skal runt til føroysku vinfólkiní er ta> fyrsta eg hugsi og taki telefonrøri> til oyra>.

Rune tosar deutsch

Men gle>in er stokkut. Ta> fyrsta eg varmist, eru teir vantandi undirtekstírnir. Og tá eyga> sí>an varnast heiti> »N3« uppi í ovára vinstra skermhorni, veit eg innast inni hvat er gali>, longu á>renn eg skrúvi upp fyri ljó>inum og hoyri Johan í Kollfir>í siga »Kom, wir fahren wieder weiter« við tær bá>ar Rannvá og Barbu,

sum sí>an koma rennandi inn í bláa bilin hjá kollfir>inginum.

Kollfir>ingurin eitur forrestin Rune á tðskum.

N3 ella Norddeutsches Fernsehen, sum rásin eisini kallar seg, er sum navn>í bo>ar frá ein tðsk sjónvarpsrás. Og í Tðsklandi ver>a sjálvt stumfilmir talusynkronisera>ir við tðskari talu.

Hendan regla hevur so eisini havt við> sær, at fyrsti føroyski spælfilmurin í søguni eisini er vor>in fyrsti føroyski tðskt synkronisera>í spælfilmurin nakrantí>.

Synkronkvø>ing

Me>an hesi hagtøl kanska kunnu gle>a tey, sum í síni tí> gjørdur filmin og nú hava eitt figgjarligt hol at fylla, so hev>í ein sum føroyskur ásko>ari eitt sindur torførari við í fyrsta umfari at siggja meiningina og í ø>rum umfari naka> gott í slíkari film-spíllu.

Ta> er neyvan tí at tðska ment-anin er undir so stórum trðsti> av teirri føroysku, at tðskarar kenna seg noyddar til at seta for>ingar í verk, so landsmenninir ikki hoyra ov nógv føroyskt.

Men hvussu er og ikki, so skuldi føroyska talan burtur og tðskir replikkleikarar fáast at innspæla talupartin av Bye Bye

Bluebird inn av nðggjum. Og ta> var> so gjørt.

Fyrr havi eg zappa> framvi> so frægum klassikarum ymsu leik-pallunum í Føroyum. Men at spæla film duga teir ikki. Replikkirnir, sum fleiri av pall->vandu føroysku leikarunum framføra í filminum, høvdu helst ljó>a> eins væl á palli og teir ljó>a> ónatúrlígar á filmi. Hetta tók føroyska útgávan av Bye Bye Bluebird ein ávísan ska>a av, men hesin ska>in var sum vera man burtur á tðsku útgávuni.

Nú vór>u replikkirnir framfðrdir av royndum tðskum replikkleikarum, og ta> gav sjálv->um samrø>unum í filmunum eina betri dygd enn á føroysku útgávuni av Bye Bye Bluebird. Munurin var bara tann, at munnrørslurnar ikki fylgdu taluni, og ta> stjól sjálvsagt allan fyrimunin, so mær dámar framvegis best ta føroysku útgávuna.

Bye Bye Bluebird er eisini seldur til lond sum Holland, Frakland, Japan og eini trð> onnur. Ta> hev>í nú veri> stuttligt at sæ> filmin á japanskum.

Talan batna>í

Men rætt skal vera rætt. Filmurin var ikki heilt oy>ilagdur.

Ta> er stuttligt at hoyra føroyingar skeldast á tðskum og harafturat lat tðska synkroniseringin móguleikan upp at hyggja at filminum á ein annan hátt. Ein hátt har talan gjørdist minni umrá>andi og alt anna> trein betur fram.

Og ta> var kanska ikki ta> ringasta sum kundi henda.